

Dh'ullaicheadh am pàipear seo mar "Clàr Keeling" gus na h-atharrachaidhean a tha rin dèanamh air Achd na Gàidhlig (Alba) 2005 le Bile nan Cànan Albannach ("am Bile") a mhìneachadh. Tha e air a thoirt seachad gus cuideachadh le sgrùdadh Ìre 1 na Pàrlamaid air a' Bhile. Cha nochd e atharrachaidhean sam bith a dh'aontaichear leis a' phrìomh chomataidh aig Ìre 2 no leis a' Phàrlamaid aig Ìre 3. Ged a rinneadh a h-uile oidhirp gus dèanamh cinnteach gu bheil am fiosrachadh ceart, tha e air a thoirt seachad airson adhbharan mìneachaidh a-mhàin.

Achd an Fhoghlaim (Alba) 2016 air a h-atharrachadh leis a' Bhile mar a tha anns an t-sealladh

[MAR A THUGADH A-STEACH I]

PÀIRT 2

FOGHLAM TRON GHÀIDHLIG

Uallaichean aig Ministearan na h-Alba

6A Dleastanas aig Ministearan na h-Alba foghlam Gàidhlig a chur air adhart

Feumaidh Ministearan na h-Alba a bhith a' cur air adhart, a' cuideachadh le agus a' toirt taic do —

(a) sholar—

(i) foghlam luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig ann an sgoiltean,

(ii) foghlaim tron Ghàidhlig ann an sgoiltean, agus

(b) teagasg na Gàidhlig ann an solar foghlaim adhartach le ùghdarrasan foghlaim.

6B Bun-inbhean co-cheangailte ri foghlam Gàidhlig

(1) Faodaidh Ministearan na h-Alba le riaghlaidhean na bun-inbhean agus na riathanasan a shònrachadh ris am feum ùghdarras foghlaim cumail ann a bhith a' coileanadh a chuid uallaichean—

(a) co-cheangailte ri foghlam luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig agus foghlam tron Ghàidhlig na sholar foghlaim sgoile, agus

(b) co-cheangailte ri teagasg na Gàidhlig ann an solar foghlaim adhartach.

-
- (2) Faodar riaghlaidhean fo fho-earrainn (1) solar eadar-dhealaichte a dhèanamh airson adhbharan eadar-dhealaichte agus sgìrean eadar-dhealaichte (a' gabhail a-steach diofar phàirtean de sgìre ùghdarras foghlaim).
 - (3) Ann a bhith ag ullachadh riaghlaidhean fo fho-earrainn (1), feumaidh Ministearan na h-Alba co-chonaltradh a dhèanamh —
 - (a) ri Bòrd na Gàidhlig,
 - (b) ri ùghdarrasan foghlaim,
 - (c) ris a' bhuidheann ris an canar Comann nam Pàrant (Nàiseanta),
 - (d) ri Luchd-sgrùdaidh an Rìgh airson sgoiltean (is e sin ri ràdh, luchd-sgrùdaidh nan sgoiltean air an cur an dreuchd le A Mhòrachd fo Achd 1980),
 - (e) ri daoine le com-pàirt ann a bhith a' cur na Gàidhlig agus cultar na Gàidhlig air adhart,
 - (f) ri daoine le com-pàirt ann am foillseachadh leabhraichean agus ghoireasan eile anns a' Ghàidhlig, agus
 - (g) ris na daoine eile a mheasas iad iomchaidh.

6C Stiùireadh do dh'ùghdarrasan poblach co-cheangailte ri foghlam Gàidhlig

- (1) Faodaidh Ministearan na h-Alba stiùireadh a thoirt do dh'ùghdarrasan poblach Albannach co-cheangailte ri—
 - (a) foghlam luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig agus foghlam tron Ghàidhlig,
 - (b) teagasg na Gàidhlig ann an solar foghlaim adhartach aig ùghdarrasan foghlaim,
 - (c) leasachadh an fhoghlaim a tha air ainmeachadh ann am paragrafan (a) agus (b).
- (2) Feumaidh ùghdarras poblach Albannach aig a bheil uallaichean co-cheangailte ri foghlam, chun na h-ìre a bhuineas stiùireadh fo fho-earrainn (1) ris na h-uallaichean sin, feart a thoirt do stiùireadh sam bith a bheir Ministearan na h-Alba seachad fo fho-earrainn (1).
- (3) Ann a bhith ag ullachadh stiùireadh fo fho-earrainn (1), feumaidh Ministearan na h-Alba co-chonaltradh a chumail —
 - (a) ri Bòrd na Gàidhlig,
 - (b) ri ùghdarrasan foghlaim,
 - (c) ris a' bhuidheann ris an canar Comann nam Pàrant (Nàiseanta), agus
 - (d) ris na daoine eile sin a mheasas Ministearan na h-Alba iomchaidh.
- (4) Feumaidh Ministearan na h-Alba stiùireadh sam bith fhoillseachadh fo fho-earrainn (1).

6D Àithntean do dh'ùghdarrasan foghlaim co-cheangailte ri foghlam Gàidhlig

- (1) Faodaidh Ministearan na h-Alba, an dèidh co-chonaltradh a dhèanamh ri ùghdarras foghlaim, àithne a thoirt don ùghdarras sin a thaobh coileanaidh—
 - (a) a chuid uallaichean fon Phàirt seo co-cheangailte ri foghlam luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig agus foghlam tron Ghàidhlig,
 - (b) a chuid uallaichean co-cheangailte ri teagasg na Gàidhlig na sholar foghlaim adhartach.
- (2) Faodaidh Ministearan na h-Alba àithne a tha air a thoirt seachad fo fho-earrainn (1)—
 - (a) atharrachadh no a chùl-ghairm, agus
 - (b) feumaidh iad a foillseachadh.
- (3) Feumaidh ùghdarras foghlaim cumail ri àithne a bheirear dha fo fho-earrainn (1).

Measaidhean: foghlam bun-sgoile agus tràth-ionnsachadh agus cùram-chloinne

7 Tagraidhean measaidh

- (1) Faodaidh neach a tha na p(h)àrant do phàiste a tha fo aois sgoile agus nach eil air tòiseachadh air bun-sgoil a fhrithealadh iarraidh air ùghdarras foghlaim na sgìre anns a bheil am pàiste a' còmhnaidh measadh a dhèanamh air an fheum air foghlam bun-sgoile tron Ghàidhlig (anns a' Phàirt seo, "FBG") **no tràth-ionnsachadh agus cùram-chloinne tron Ghàidhlig** (anns a' Phàirt seo, "TICCG").
- (2) Feumaidh tagradh fo fho-earrainn (1) —
 - (a) buntainn ri aon phàiste a-mhàin (anns a' phàirt seo, am "pàiste a tha air a s(h)ònrachadh"), agus
 - (b) fianais a chur an cèill, no fianais a thoirt seachad na chois, gu bheil iarrtas ann airson FBG **no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith**, bho phàrantan cloinne eile —
 - (i) **a tha** a' còmhnaidh ann an sgìre an ùghdarras don do rinneadh an tagradh, agus
 - (ii) **a tha, air neo a tha buailteach a bhith**, ann an aon bhliadhna sgoile ris a' phàiste a tha air a s(h)ònrachadh.
- (3) Faodaidh tagradh fo fho-earrainn (1) fianais a chur an cèill, no fianais a thoirt seachad na chois, gu bheil iarrtas ann airson FBG **no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith**, bho phàrantan cloinne eile —
 - (a) **a tha a'** còmhnaidh ann an sgìre an ùghdarras don do rinneadh an tagradh, agus
 - (b) **a tha, no a tha buailteach a bhith**, ann am bliadhna sgoile eadar-dhealaichte ris a' phàiste a tha air a s(h)ònrachadh.
- (4) Anns a' Phàirt seo, tha "bliadhna sgoile", co-cheangailte ri ùghdarras foghlaim, a' ciallachadh na buidhne de chloinn fo aois sgoile a bhios uile, nuair a thòisicheas iad

air foghlam bun-sgoile ann am bun-sgoil ann an sgìre an ùghdarras, air an aon bhliadhna ann am foghlam bun-sgoile; agus tha iomraidhean anns a' Phàirt seo air pàiste a bhith anns an aon bhliadhna sgoile no ann am bliadhna sgoile eadar-dhealaichte ri cloinn eile, no an coimeas ri cloinn eile, rim mìneachadh a rèir sin.

- (5) Faodaidh Ministearan na h-Alba le riaghlaidhean tuilleadh solair a dhèanamh mu thagraidhean fo fho-earrainn (1).
- (6) Faodaidh riaghlaidhean fo fho-earrainn (5) gu sònraichte a bhith a' toirt a-steach solair airson no co-cheangailte ri—
 - (a) cruth an tagraidh agus an dòigh anns am bi e ri dhèanamh,
 - (b) fiosrachadh (a' gabhail a-steach fianais a bharrachd air na air a h-ainmeachadh ann am fo-earrainn (2)) a tha gu bhith air a chur an cèill anns an tagradh, no an cois an tagraidh,
 - (c) fianais air a bheil iomradh ann am fo-earrainn (2) agus (3).

8 Sgìrean measaidh FBG no TICCG

- (1) Tha an earrann seo ri a coileanadh nuair a gheibh ùghdarras foghlaim tagradh fo earrainn 7(1).
- (2) Feumaidh an t-ùghdarras sgìre a comharrachadh taobh a-staigh sgìre an ùghdarras anns a bheil am feum air FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, gu bhith air a mheasadh.
- (3) Bithear a' toirt iomradh anns a' Phàirt seo air sgìre a tha ainmichte fo fho-earrainn (2) mar “sgìre-mheasaidh **FBG bhuntainneach**”.
- (4) Ann a bhith a' beachdachadh air dè an sgìre a bu chòir comharrachadh mar sgìre-mheasaidh **FBG bhuntainnich**, feumaidh ùghdarras—
 - (a) cho fada 's a tha e reusanta, feuchainn ri frithealadh air—
 - (i) iarrtas airson FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, a tha air a dhearbhadh le fianais anns an tagradh no ann am fianais an cois an tagraidh, no
 - (ii) iarrtas sam bith eile airson FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, air a bheil an t-ùghdarras mothachail a thaobh cloinne a tha a' còmhnaidh ann an sgìre an ùghdarras a tha fo aois sgoile agus nach eil air tòiseachadh air bun-sgoil a fhrithealadh, agus
 - (b) ealla a ghabhail ris na nithean a bheir buaidh, no a dh'fhaodadh buaidh a thoirt, air mar a ghabhadh iarrtas airson FBG ~~a bhith air a choileanadh gu reusanta~~ no TICCG, mar dh'fhaodas e a bhith, a bhith air a choileanadh gu reusanta anns an sgìre-mheasaidh bhuntainnich.
- (5) Ann a bhith a' gabhail ealla ris na factaran sin, feumaidh an t-ùghdarras feart sònraichte a thoirt do—

-
- (a) stiùireadh sam bith fo earrainn [9–6C de dh’Aehd na Gàidhlig \(Alba\) 2005](#),
- (b) ruigsinneachd co-cheangailte ri solar (no solar a dh’fhaodadh a bhith ann) FBG no [TICCG, mar a dh’fhaodas e a bhith](#), anns an sgìre-mheasaidh [FBG bhuntainnich](#), agus
- (c) àite-còmhnaidh cloinne a tha fo aois sgoile agus nach eil air tòiseachadh air bun-sgoil a fhrithealadh [dha bheilear a’ nochdadh iarrtas](#) airson FBG no [TICCG, mar a dh’fhaodas e a bhith](#), air a bheil iomradh ann am fo-earrainn (4)(a).

9 Ciad mheasaidhean

- (1) Tha an earrann seo ri a coileanadh nuair a gheibh ùghdarras foghlaim tagradh fo earrainn 7(1) bho phàrant pàiste a tha air a s(h)ònrachadh.
- (2) Feumaidh an t-ùghdarras measadh a dhèanamh (“ciad mheasadh”) air an fheum air FBG [no TICCG, mar a dh’fhaodas e a bhith](#)—
- (a) a thaobh na sgìre-measaidh [FBG buntainniche](#) a tha air a sònrachadh fo earrainn 8(2), agus
- (b) air bliadhna sgoile a’ phàiste a tha air a s(h)ònrachadh.
- (3) Ann a bhith a’ dèanamh a’ chiad mheasaidh, feumaidh an t-ùghdarras ealla a ghabhail ri fiosrachadh sam bith a th’ aige —
- (a) a bhuineas ris an iarrtas airson FBG [no TICCG, mar a dh’fhaodas e a bhith](#), anns an sgìre-mheasaidh [FBG bhuntainnich](#) bho phàrantan cloinne—
- (i) a tha a’ còmhnaidh anns an sgìre-measaidh [FBG bhuntainnich](#), agus
- (ii) a tha, [no a tha buailteach a bhith](#), air an aon bliadhna sgoile ris a’ phàiste a tha air a s(h)ònrachadh, agus
- (b) a nochdas gu bheil iarrtas ann air FBG [no TICCG, mar a dh’fhaodas e a bhith](#), anns an sgìre-mheasaidh [FBG bhuntainnich](#) bho phàrantan cloinne—
- (i) a tha a’ còmhnaidh anns an sgìre-mheasaidh [FBG bhuntainnich](#), agus
- (ii) a tha, [no a dh’fhaodas a bhith](#), air bliadhna sgoile eadar-dhealaichte ris a’ phàiste a tha air a s(h)ònrachadh.
- (4) Tha am fiosrachadh air a bheil iomradh ann am fo-earrainn (3) a’ gabhail a-steach fiosrachaidh a tha air a chur anns an tagradh no an cois an tagraidh.
- (5) Nuair, an dèidh ciad mheasaidh co-cheangailte ri sgìre-mheasaidh [FBG bhuntainnich](#) —
- (a) a bhios an t-ùghdarras riarachichte gu bheilear a’ coileanadh a’ chumha ann am fo-earrainn (6), feumaidh an t-ùghdarras co-dhùnadh gum faodadh feum a bhith ann air FBG [no TICCG, mar a dh’fhaodas e a bhith](#), anns an sgìre,

(b) nach eil an t-ùghdarras riarachtaichte gu bheillear a' coileanadh a' chumha sin, feumaidh an t-ùghdarras co-dhùnadh nach eil feum ann air FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, anns an sgìre.

(6) Is e an cumha gum bi còignear no barrachd cloinne ann, a' gabhail a-steach a' phàiste agus na cloinne, mu bheil am pàrantan air fiosrachadh a thoirt don ùghdarras, air a bheil iomradh ann am fo-earrainn (3)(a).

(7) Faodaidh Ministearan na h-Alba le riaghlaidhean—

(a) fo-earrainn (6) atharrachadh gus àireamh eile a chur an àite na h-àireimh cloinne a tha air a sònrachadh an-dràsta,

(b) cumha a stèidheachadh gus am faodar an àireamh cloinne a tha air a sònrachadh anns an fho-earrainn sin a leughadh mar àireamh eadar-dhealaichte ann a bhith a' cur na fo-earrainn sin an gnìomh ann an ~~ùghdarrasan foghlaim~~ sgìrean de dh'ùghdarrasan foghlaim, no ann am pàirtean de na sgìrean sin, a dh'fhaodar sònrachadh ann an riaghlaidhean.

(7A) Nuair a bhios an àireamh a tha air a sònrachadh ann am fo-earrainn (6) ri leughadh mar àireimh eadar-dhealaichte airson diofar pàirtean de sgìre-mheasaidh bhuntainnich mar thoradh air riaghlaidhean a rinneadh fo fho-earrainn (7)(b), leughar an àireamh as isle gu bhith a' buntainn ris an sgìre-mheasaidh bhuntainnich gu lèir.

(8) Tha an earrann seo fo rian earrainn 11.

10 Dleastanasan ùghdarras foghlaim

(1) Nuair a bheir ùghdarras foghlaim breith fo earrainn 9(5)(a) co-cheangailte ri sgìre-mheasaidh ~~FBG-bhuntainnich~~, feumaidh an t-ùghdarras—

(a) measadh iomlan a dhèanamh air an fheum air FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, anns an sgìre a rèir earrainn 12, no

(b) na ceumannan a ghabhail a tha riatanach gus am FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, a mheasas e iomchaidh a chur air dòigh anns an sgìre.

(2) Nuair a bheir ùghdarras foghlaim breith fo earrainn 9(5)(b) co-cheangailte ri sgìre-mheasaidh ~~FBG-bhuntainnich~~, feumaidh an t-ùghdarras—

(a) gun a bhith a' dèanamh tuilleadh gnìomhan gus solar FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, a chur air dòigh anns an sgìre chun na h-ìre 's a tha e co-cheangailte ris an tagradh air a bheil a' bhreith air a toirt,

(b) measadh iomlan a dhèanamh air an fheum air FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, anns an sgìre a rèir earrainn 12, no

(c) na ceumannan a ghabhail a tha riatanach gus am FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, a chur air dòigh anns an sgìre a mheasas e iomchaidh.

-
- (3) Feumaidh ùghdarras foghlaim, taobh a-staigh 6 seachdainean bho fhuaras an tagradh air a bheil breith aig a bheil iomradh ann am fo-earrainn (1) no (2) air a dèanamh, fios a chur chun nan daoine air a bheil iomradh ann am fo-earrainn (4)—
- (a) mun bhreith aige,
 - (b) mun cho-dhùnadh aige mu na nì e a rèir fo-earrainn (1)(a) no (b) no, mar a dh’fhaodas e a bhith, fo-earrainn (2)(a), (b) no (c), agus
 - (c) mu na h-adhbharan aige airson na breithe aige agus a’ cho-dhùnaidh aige.
- (4) Is iad na daoine—
- (a) am pàrant a rinn an tagradh,
 - (b) pàrantan cloinne eile air a bheil iomradh ann an earrainn 7(2), agus
 - (c) nuair a tha an tagradh a’ cur fianais an cèill, no a’ toirt seachad fianais na chois, bho phàrantan cloinne eile air a bheil iomradh ann an earrainn 7(3), na pàrantan sin.
- (5) Feumaidh ùghdarras foghlaim, ro dheireadh na h-ùine a tha air a h-ainmeachadh ann am fo-earrainn (3), na leanas fhoillseachadh air an làraich-lìn aige—
- (a) a’ bhreith aige air a bheil iomradh ann am fo-earrainn (1) no (2),
 - (b) an co-dhùnadh aige mu na nì e a rèir fo-earrainn (1)(a) no (b) no, mar a dh’fhaodadh ea bhith, fo-earrainn (2)(a), (b) no (c), agus
 - (c) na adhbharan aige airson a bhreithe agus a cho-dhùnaidh.
 - (d) fiosrachadh mun sgìre-mheasaidh **FBG bhuntainnich** air an tugadh a’ bhreith aige.
- (6) Gus cumail ris an dleastanas a tha air a chur an cèill le fo-earrainn (1)(b) no (2)(c), feumaidh an t-ùghdarras dèanamh cinnteach gu bheil **FBG no TICCG, mar a dh’fhaodas e a bhith**, air a sholarachadh, anns an sgìre-mheasaidh **bhuntainnich**, taobh a-staigh na h-ùine an dèidh dha a’ bhreith a thoirt a tha reusanta anns an t-suidheachadh iomlan a tha ann.

11 Tagraidhean air nach fheumar beachdachadh

- (1) Tha fo-earrainn (2) ri a coileanadh nuair —
- (a) a tha tagradh fo earrainn 7(1) (“an tagradh tùsail”) air a dhèanamh,
 - (b) a nì an t-ùghdarras foghlaim a gheibh an tagradh tùsail ciad mheasadh, a thaobh an tagraidh thùsail, fo earrainn 9 a thaobh **airson-FBG sgìre-mheasaidh buntainniche**,
 - (c) a gheibh an t-ùghdarras tagradh eile fo earrainn 7(1) (“iarrtas a bharrachd”) a bheireadh air an ùghdarras (mura b’ e fo-earrainn (2)) ciad mheasadh a dhèanamh a thaobh **airson-FBG na sgìre-measaidh buntainniche**,
- (ca) eadar—

(i) gu bheil an dà chuid a' chiad tagradh tùsail agus an tagradh a bharrachd nan tagraidhean gus measadh a dhèanamh air an fheum air FBG, no

(ii) gu bheil an dà chuid an tagradh tùsail agus an tagradh a bharrachd nan tagraidhean gus measadh a dhèanamh air an fheum air TICCG, agus

(d) gun d' fhuair an tagradh a bharrachd taobh a-staigh bliadhna a' tòiseachadh air an latha air an d' fhuair an tagradh tùsail

(2) Chan fheum an t-ùghdarras foghlaim cumail ris an dleastanas a tha air a chur an sàs le earrainn 9(2) a thaobh an tagraidh a bharrachd (fo rian fo-earrainn (4)).

(3) Airson adhbharan na h-earrainn seo, chan eil e gu diofar—

(a) ged a tha an tagradh a bharrachd—

(i) air a dhèanamh leis an aon neach a rinn an tagradh tùsail no le neach eile, no

(ii) air a dhèanamh le pàrant pàiste **a tha, no a tha buailteach a bhith**, air an aon bliadhna sgoile ris, no air bliadhna sgoile eadar-dhealaichte bhon pàiste às leth a rinn am pàrant an tagradh tùsail, no

(b) ~~a bheil FBG ga sholarachadh~~ a bheil FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, ga sholarachadh anns an sgìre-mheasaidh ~~FBG~~ bhuntainnich ris a bheil na tagraidhean a' buntainn.

(4) A dh'aindeoin fo-earrainn (2), faodaidh Ministearan na h-Alba, a thaobh a leithid de chùisean a mheasas iad iomchaidh, àithne a thoirt do dh'ùghdarras foghlaim cumail ris an dleastanas a tha air a chur an cèill le earrainn 9(2) a thaobh an tagraidh a bharrachd.

12 Measaidhean iomlan

(1) Tha an earrann seo ri a coileanadh nuair —

(a) a gheibh ùghdarras foghlaim tagradh fo earrainn 7(1), agus

(b) a cho-dhùineas ùghdarras foghlaim, fo earrainn 10(1)(a) no (2)(b), measadh iomlan a dhèanamh air an fheum air FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, ann an sgìre-mheasaidh ~~FBG~~ bhuntainnich.

(2) Feumaidh an t-ùghdarras—

(a) fios a chur chun nan daoine a tha air an ainmeachadh ann am fo-earrainn (3) mun tagradh,

(b) fiosrachadh a thoirt dha na daoine sin mun tagradh,

(c) am fiosrachadh ris an do ghabh an t-ùghdarras ealla fo earrainn 9(3) ann a bhith a' dèanamh ciad measaidh a thoirt do na daoine sin, agus

(d) beachdan nan daoine sin a shireadh air—

-
- (i) an fhiosrachadh a tha air ainmeachadh ann am paragrafan (b) agus (c), agus
 - (ii) breith an ùghdarrais fo earrainn 9(5).

(3) Is iad na daoine—

- (a) Luchd-sgrùdaidh na Banrigh airson sgoiltean (is e sin ri ràdh, luchd-sgrùdaidh sgoiltean air an cur an dreuchd le A Mòrachd fo Achd 1980),
- (b) Bòrd na Gàidhlig,
- (c) a' bhuidheann ris an canar Comann nam Pàrant ([Nàiseanta](#)),
- (d) a' bhuidheann ris an canar Fòram Phàrant Nàiseanta na h-Alba.

(4) Feumaidh na daoine a tha air an ainmeachadh ann am fo-earrainean (3)(a) agus (b)—

- (a) na beachdan a thathas a' sireadh fo fho-earrainn (2)(d) a thoirt seachad, agus
- (b) sin a dhèanamh mus bi 4 seachdainean seachad a' tòiseachadh air an latha air an deach na beachdan a shireadh.

(5) Fo rian fo-earrainn (7), feumaidh an t-ùghdarras foghlaim co-dhùnadh am bu chòir dhaibh FBG [no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith](#), a chur air dòigh anns an sgìre-mheasaidh bhuntainnich.

(6) Ann a bhith a' dèanamh co-dhùnaidh fo fho-earrainn (5), feumaidh an t-ùghdarras foghlaim feart a thoirt do—

- (a) bheachdan a tha air an toirt seachad mar thoradh air fo-earrainn (2)(d) mus bi 4 seachdainean seachad a' tòiseachadh air an latha air an deach beachdan a shireadh,
- (b) stiùireadh sam bith fo earrainn [9 6C de dh'Achd na Gàidhlig \(Alba\) 2005](#),
- (c) fiosrachadh ris an do ghabh an t-ùghdarras foghlaim ealla ann a bhith a' dèanamh ciad measaidh fo earrainn 9(2),
- (d) a thaobh iarrtais airson FBG [no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith](#), air a bheil iomradh ann an earrainn 9(3) bho phàrantan cloinne, far a bheil a' chlànn sin a' còmhnaidh,
- (e) fiosrachadh sam bith a th' aig an ùghdarras fhoghlaim mun iarrtas airson FBG [no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith](#), ann an sgìre an ùghdarrais bho phàrantan cloinne a tha fo aois sgoile agus nach eil air tòiseachadh air bun-sgoil a fhrithealadh,
- (f) nuair a tha FBG [no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith](#), air a sholarachadh ann an sgìre an ùghdarrais fhoghlaim, no ann an sgìre ùghdarrais fhoghlaim eile a tha ri taobh na sgìre sin, far a bheil an solar sin,
- (g) an ìre —
 - (i) gum b' urrainn do chloinn a tha a' còmhnaidh ann an sgìre ùghdarrais fhoghlaim a tha ri taobh sgìre an ùghdarrais fhoghlaim a tha air ainmeachadh ann am fo-earrainn (5) cothrom fhaighinn air FBG [no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith](#), anns an sgìre-mheasaidh bhuntainnich,

(ii) gum b' urrainn do chloinn a tha a' còmhnaidh ~~ann an sgìre-mheasaidh FBG eòthrom fhaighinn air FBG~~ no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, ann an sgìre ùghdarras fhoghlaim a tha ri taobh sgìre an ùghdarras fhoghlaim a tha air ainmeachadh ann am fo-earrainn (5),

(h) faotainneachd agus freagarrachd togalaich sam bith ann an sgìre an ùghdarras fhoghlaim anns a bheil FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, ga sholarachadh, no a dh'fhaodadh a bhith ga sholarachadh gu reusanta,

(i) cosgaisean gus FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, a sholarachadh anns an sgìre-mheasaidh bhuntainnich,

(j) an comas daoine a ghluasad no a thrusadh gus FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, a theagasg anns an sgìre-mheasaidh bhuntainnich,

(k) plana Gàidhlig sam bith a tha air fhoillseachadh leis an ùghdarras fhoghlaim fo earrainn 5(9) de dh'Àchd na Gàidhlig (Alba) 2005 a tha an èifeachd aig an àm a nithear an co-dhùnadh air a bheil iomradh ann am fo-earrainn (5),

(l) an comas a bhith a' leasachadh no a' meudachadh—

(i) cleachdadh na Gàidhlig ann an sgìre an ùghdarras fhoghlaim, agus

(ii) gnìomhachdan co-cheangailte ris a' Ghàidhlig ann an sgìre an ùghdarras.

(7) Feumaidh an t-ùghdarras fhoghlaim co-dhùnadh solar FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, a chur air dòigh anns an sgìre-mheasaidh bhuntainnich mura biodh e mì-reusanta, le bhith a' toirt feart do na cùisean a tha air an ainmeachadh ann am fo-earrainn (6), sin a dhèanamh.

(8) Faodaidh Ministearan na h-Alba le riaghlaidhean—

(a) fo-earrann (3) atharrachadh,

(b) fo-earrann (6) ath-dheasachadh gus na cùisean a tha air an ainmeachadh anns an fho-earrainn sin atharrachadh, a thoirt air falbh, no gus cur riutha, airson na h-ùine air a bheil iomradh anns an fho-earrainn sin,

(c) atharrachaidhean sam bith eile a dhèanamh air an earrainn seo a mheasas Ministearan na h-Alba riatanach no iomchaidh mar thoradh air atharrachadh sam bith air fo-earrann (3).

13 Modhan-obrach an dèidh measaidh iomlan

(1) Tha an earrann seo ri a coileanadh nuair a tha ùghdarras fhoghlaim air measadh iomlan a dhèanamh air an fheum air FBG no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith, ann an sgìre-mheasaidh bhuntainnich a rèir earrainn 12.

(2) Feumaidh an t-ùghdarras aithisg ullachadh a tha a' cur an cèill—

(a) a cho-dhùnaidh am bu chòir no nach bu chòir solar FBG **no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith**, a chur air dòigh anns an sgìre,

(b) nan adhbharan airson a cho-dhùnaidh a thaobh—

(i) gach cùis a tha air a h-ainmeachadh ann an earrainn 12(6), agus

(ii) a dhleastanais fo earrainn 12(7), agus

(c) nuair as e an co-dhùnadh solar FBG **no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith**, a chur air dòigh anns an sgìre, an ùine a tha an t-ùghdarras a' meas a bheireadh e gu reusanta FBG **no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith**, a chur air dòigh anns an sgìre.

(3) Feumaidh an t-ùghdarras lethbhreac den aithisg a chur—

(a) chun a' phàrant a rinn an tagradh mun do rinneadh am measadh iomlan,

(b) gu pàrantan cloinne eile air a bheil iomradh ann an earrainn 7(2), agus

(c) nuair a bha an tagradh a' cur air adhart fianais, no a' toirt seachad fianais **na** chois, bho phàrantan cloinne eile air a bheil iomradh ann an earrainn 7(3), chun nam pàrantan sin.

(4) Feumaidh an t-ùghdarras an aithisg fhoillseachadh air an làraich-lìn aca.

(5) Feumar an aithisg fo fho-earrainn (4) fhoillseachadh taobh a-staigh 10 seachdainean an dèidh don ùghdarras co-dhùnadh am measadh iomlan a dhèanamh.

(6) Ma cho-dhùineas an t-ùghdarras solar ann am FBG **no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith**, a chur air dòigh anns an sgìre-mheasaidh bhuntainnich, feumaidh e na ceumannan a ghabhail a tha a dhìth gus am FBG no an TICCG, **mar a dh'fhaodas e a bhith**, a chur air dòigh anns an sgìre a mheasas e iomchaidh.

(7) Ann a bhith a' gabhail nan ceumannan sin, feumaidh an t-ùghdarras dèanamh cinnteach gu bheil FBG **no TICCG, mar a dh'fhaodas e a bhith**, air a sholarachadh anns an sgìre-mheasaidh bhuntainnich taobh a-staigh na h-ùine an dèidh a' cho-dhùnaidh air a bheil iomradh ann am fo-earrainn (6) a dhèanamh a tha reusanta anns an t- suidheachadh iomlan a tha ann.

Tràth-ionnsachadh agus cùram-chloinne

14 Cumhachd Pàirt a leudachadh gu tràth-ionnsachadh agus cùram-chloinne

~~(1) Faodaidh Ministearan na h-Alba le riaghlaidhean ullachadh a dhèanamh a mheasas iad riatanach no iomchaidh airson an adhbhair a tha air ainmeachadh ann am fo-earrainn (2) no an co-cheangal rithe.~~

~~(2) Is e an t-adhbhar iarraidh air ùghdarras foghlaim a tha a' faighinn iarrtais fo-earrainn 7(1) dèiligeadh ris mar iarrtas airson measadh a dhèanamh air an fheum air foghlam tro mheadhan na Gàidhlig san sgìre aige a bhiodh, nan deidheadh ullachadh airson am foghlam sin a choileanadh, (gu h-iomlan no ann am pàirt) an dleastanas a tha air ainmeachadh ann am fo-earrainn (3).~~

~~(3) Is e an dleastanas an dleastanas fo fho-earrainn (1) de dh'earrainn 1 de Achd 1980 chun na h-ìre gu bheil e comasach a chleachdadh mar a dh'ainmicheadh ann am fo-earrainn (1A) den earrainn sin (dleastanas ùghdarrasan foghlaim solarachadh tràth-ionnsachaidh agus cùram-chloinne a chur air dòigh).~~

~~(4) Faodaidh riaghlaidhean fo fho-earrainn (1) gu sònraichte~~

~~(a) am Pàirt seo, Achd 1980 no ahdachadh sam bith eile atharrachadh,~~

~~(b) ullachadh airson gum bi solar sam bith den Phàirt seo, de Achd 1980 no de dh'ahdachadh sam bith eile a bhuineas~~

~~(i) ri atharrachaidhean sam bith a dh'fhaodadh a bhith air an sònrachadh anns na riaghlaidhean, no~~

~~(ii) gun atharrachaidhean.~~

Ùghdarrasan foghlaim a' cur foghlam Gàidhlig air adhart

14A Dleastanas foghlam Gàidhlig a chur air adhart ann a bhith a' coileanadh uallaichean fo Achd an Fhoghlaim (Alba) 1980

Ann a bhith a' coileanadh a chuid uallaichean fo Phàirtean 1 agus 2 de dh'Achd an Fhoghlaim (Alba) 1980, feumaidh ùghdarras foghlaim—

(a) a bhith a' cur air adhart, a' cuideachadh le agus a' toirt taic do—

(i) dh'fhoghlam luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig,

(ii) dh'fhoghlam tron Ghàidhlig, agus

(iii) theagasg na Gàidhlig ann an solar foghlaim adhartaich,

(b) feart a thoirt do dh'fheumalachdan agus leas gach sgoileir, agus sgoilearan a dh'fhaodadh a bhith ann, a tha a' faighinn foghlam luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig no foghlaim tron Ghàidhlig, no a tha airson a fhaighinn.

15 Dleastanas a bhith a' cur air adhart foghlaim agus ionnsachaidh tron Ghàidhlig

(1) Feumaidh a h-uile ùghdarras foghlaim na dh'fhaodadh a bhith ann de sholar foghlam sgoile ann an sgìre an ùghdarrais a chur air adhart —

(a) a thaobh foghlaim tron Ghàidhlig, le bhith a' foillseachadh, anns an dòigh a mheasas e iomchaidh, na còrach tagradh a dhèanamh fo earrainn 7(1) don ùghdarras, agus

(b) a thaobh foghlam luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig, anns an dòigh a mheasas e iomchaidh.

(2) Nuair a tha fo-earrainn (3) no (4) ri a coileanadh, feumaidh ùghdarras foghlaim, cho fad 's a ghabhas dèanamh gu reusanta, a bhith a' cur air adhart agus a' toirt taic do—

-
- (a) dh'fhoghlam tron Ghàidhlig a tha ga sholarachadh anns an sgìre aige,
- (b) dh'fhoghlam luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig a tha ga sholarachadh anns an sgìre aige, no
- (c) (mar a dh'fhaodas e a bhith) an dà chuid.
- (3) Tha an fho-earrann seo ri a coileanadh nuair a bhios ùghdarras foghlaim, ann a bhith a' coileanadh a dhleistanais fo earrainn 1(1) de dh'Achd 1980 (dleastanas ùghdarrasan foghlaim solar foghlaim a chur air dòigh) chun na h-ìre 's a bhuineas e ri foghlam sgoile, a' cur air dòigh anns an sgìre aige solar —
- (a) foghlaim tron Ghàidhlig,
- (b) foghlaim luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig, no
- (c) an dà chuid.
- (4) Tha an fho-earrann seo ri a coileanadh nuair a bhios ùghdarras foghlaim a' cleachdadh a' chumhachd ann an earrainn 1(1C) de dh'Achd 1980 le bhith a' cur air dòigh anns an sgìre aige solar—
- (a) foghlaim tron Ghàidhlig,
- (b) foghlam luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig, no
- (c) an dà chuid.
- (5) Ann a bhith a' coileanadh a dhleistanais adhartachaidh fo fho-earrann (2), feumaidh ùghdarras foghlaim ceumannan reusanta a ghabhail gus dèanamh cinnteach gum bi e a' foillseachadh, anns an dòigh a mheasas e iomchaidh, na tha e a' solarachadh anns an sgìre aige—
- (a) de dh'fhoghlam tron Ghàidhlig,
- (b) de dh'fhoghlam luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig, no
- (c) (mar a dh'fhaodas e a bhith) den dà chuid.
- (6) Ann a bhith a' coileanadh a dhleistanais taice fo fho-earrann (2) a thaobh foghlaim air a bheil iomradh anns an fho-earrann sin, feumaidh ùghdarras foghlaim—
- (a) ceumannan reusanta a ghabhail gus dèanamh cinnteach gu bheil na goireasan, an trèanadh agus na cothroman aig luchd-teagaisg ann an clas sam bith anns a bheil a' toirt seachad an fhoghlaim, a tha a dhìth gu reusanta gus am foghlam a sholarachadh gu freagarrach agus gu h-èifeachdach,
- (b) ceumannan reusanta a ghabhail gus dèanamh cinnteach gu bheil na goireasan aig sgoilearan ann an clas sam bith den t-seòrsa sin a tha a dhìth gu reusanta gus am foghlam fhaighinn agus buannachd fhaighinn às gu freagarrach agus gu h-èifeachdach, agus
- (c) feart a thoirt do stiùireadh sam bith fo earrainn [9-6C de dh'Achd na Gàidhlig \(Alba\) 2005](#).

-
- (7) Nuair a tha fo-earrann (8) ri a coileanadh, feumaidh ùghdarras foghlaim, cho fada 's as reusanta gu practaigeach, taic a thoirt do phàiste a tha a' còmhnaidh anns an sgìre aige cothrom fhaighinn air foghlam tron Gàidhlig a tha air a sholarachadh ann an sgìre ùghdarras foghlaim eile.
- (8) Tha an fho-earrann seo ri a coileanadh—
- (a) nuair nach bi an t-ùghdarras foghlaim a' cur solar foghlaim tron Ghàidhlig air dòigh anns an sgìre aige a tha iomchaidh airson aois a' phàiste, no
- (b) nuair a bhios an t-ùghdarras foghlaim a' cur a leithid de sholar air dòigh ach nach eil e reusanta gu practaigeach don phàiste cothrom fhaighinn air.

15A Dleastanas sgìre-sgoile a stèidheachadh airson sgoiltean a tha a' solarachadh foghlam tro mheadhan na Gàidhlig

- (1) Feumaidh ùghdarras foghlaim sgìre-sgoile a stèidheachadh airson a h-uile sgoil a tha fo a stiùir anns a bheil foghlam tron Gàidhlig ga sholarachadh, airson an adhbhair leigeil le sgoilearan a dhol gu foghlam tron Ghàidhlig anns an sgoil.
- (2) Faodaidh sgìre-sgoile a stèidhicheadh fo fho-earrainn (1) a bhith (ach chan fheum i a bhith) co-ionnan ri sgìre-sgoile no sgìrean-sgoile sam bith eile.
- (3) Nuair a bhios foghlam tron Ghàidhlig agus foghlam tron Bheurla gan solarachadh anns an aon sgoil, faodaidh an sgìre-sgoile a tha air a stèidheachadh fo fho-earrainn (1) a bhith (ach chan fheum i a bhith) co-ionnan ris an sgìre-sgoile airson an t-solair Bheurla.
- (4) Feumar cumail ri fo-earrainn (1) mus bi 2 bhliadhna seachad, a' tòiseachadh air an latha air an tig earrann 20(2) de dh' Achd nan Cànan Albannach 2024 an èifeachd.
- (5) Ann a bhith a' stèidheachadh sgìre-sgoile airson sgoile fo fho-earrainn (1), feumaidh ùghdarras foghlaim ealla a ghabhail ris an fheum gus ullachaidhean siubhail reusanta a thoirt do sgoilearan a bhios a' frithealadh na sgoile, no a tha ag iarraidh an sgoil a fhrithealadh.
- (6) Ann am fo-earrainn (1), tha “sgìre-sgoile” a' ciallachadh na sgìre às an tèid sgoilearan a tha a' còmhnaidh innte a leigeil a dhol gu sgoil a rèir prìomhachais sam bith a tha stèidhichte air àite-còmhnaidh a rèir nan riaghailtean-stiùiridh a tha ùghdarras foghlaim air an cur ri chèile fo earrainn 28B(1)(c) de dh' Achd an Fhoghlaim (Alba) 1980.

~~16 — Stiùireadh~~

- ~~(1) Tha earrann 9 de dh' Achd na Gàidhlig (Alba) 2005 (stiùireadh mu fhoghlam Gàidhlig) air atharrachadh mar a leanas.~~
- ~~— (2) Ann am fo-earrainn (1), an àite “may” cuir “feumaidh”.~~
- ~~— (3) An dèidh na fo-earrainn sin cuir a-steach —~~

~~“(1A) Faodaidh stiùireadh fo fho-earrainn (1) gu sònraichte a bhith a’ toirt a-steach ullachadh co-cheangailte ri foghlam Gàidhlig anns na sgoiltean.~~

~~(1B) Ann am fo-earrann (1A), tha “sgoiltean” a’ ciallachadh na tha air a thoirt seachad ann an earrann 135(1) de dh’Achd an Fhoghlaim (Alba) 1980.”~~

~~—(4) An dèidh fo-earrainn (2) cuir a-steach—~~

~~“(2A) Ùghdarras poblach buntainneach sam bith aig a bheil gnìomhan co-cheangailte ri, no ris an t-solar de, feumaidh foghlam Gàidhlig, chun na h-ìre gu bheil an stiùireadh fo fo-earrainn (1) a’ buntainn ris na gnìomhan, feart a thoirt don stiùireadh ann a bhith a’ coileanadh nan uallaichean.”~~

Fiosrachadh mu foghlam Gàidhlig

16A A’ roinn fiosrachaidh mu foghlam Gàidhlig

- (1) Faodaidh Bòrd na Gàidhlig brath a chur gu ùghdarras foghlaim a thoirt air an ùghdarras—
 - (a) fiosrachadh a thoirt don Bhòrd a tha am Bòrd a’ sònrachadh anns a’ bhrath mu—
 - (i) foghlam luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig agus foghlam tron Ghàidhlig ann an solar foghlaim sgoile leis an ùghdarras, no
 - (ii) teagasg na Gàidhlig ann an solar foghlaim adhartach leis an ùghdarras, agus
 - (b) am fiosrachadh sin a thoirt seachad ro cheann-latha a tha air a shònrachadh anns a’ bhrath.
- (2) Feumaidh ùghdarras foghlaim cumail ri brath a bheirear dha fo fho-earrainn (1).

Mìneachaidhean: Achdan eile

17 A’ chiall aig “foghlam Gàidhlig” agus “foghlam tron Ghàidhlig”

- (1) Ann an earrainn 10(1) de dh’Achd na Gàidhlig (Alba) 2005 (mìneachadh), anns a’ mhìneachadh air “foghlam Gàidhlig”, an dèidh “a’ ciallachadh foghlaim” cuiribh a-steach “anns a bheil teagasg agus ionnsachadh”.
- (2) Ann an Achd nan Sgoiltean (Co-chonaltradh) (Alba) 2010, ann am Pàipear-taice 1 (molaidhean buntainneach), anns a’ mhìneachadh air “foghlam tro mheadhan na Gàidhlig” ann am paragraf 12, an dèidh “teagasg” cuiribh a-steach “agus ionnsachadh”.

18 Eadar-mhìneachadh air Pàirt 2

- (1) Anns a’ Phàirt seo, tha ciall nan abairtean a leanas na tha air a cur an cèill ann an earrainn 135(1) de dh’Achd an Fhoghlaim (Alba) 1980—

“tràth-ionnsachadh agus cùram-chloinne”,

“ùghdarras foghlaim”,

[“foghlam adhartach”](#),

"pàrant",

"sgoilear",

"sgoil",

"aois sgoile",

“foghlam sgoile”.

- (2) Anns a’ Phàirt seo—

tha “sgìre”, a thaobh ùghdarras foghlaim (seach nuair a bhios rudeigin eile a dhìth anns a’ cho-theacs) ri a mìneachadh a rèir earrainn 135(1) de dh’Achd 1980 (faicibh am mìneachadh air “ùghdarras foghlaim”),

tha “measadh iomlan” ri mhìneachadh a rèir earrainn 12,

tha “Gàidhlig” a’ ciallachadh a’ chànain Ghàidhlig mar a thathas ga bruidhinn ann an Alba,

tha “foghlam luchd-ionnsachaidh na Gàidhlig”, a thaobh na Gàidhlig, a’ ciallachadh teagasg a’ chànain do, agus ionnsachadh a’ chànain le, sgoilearan dha bheil foghlam ga sholarachadh anns a’ mhòr-chuid tro mheadhan na Beurla,

[tha “tràth-ionnsachadh agus cùram-chloinne tron Ghàidhlig” a’ ciallachadh foghlaim tro mheadhan na Gàidhlig a riaraidheadh \(gu h-iomlan no ann am pàirt\) an dleastanas fo fho-earrainn \(1\) de dh’earrainn 1 de dh’Achd 1980 chun na h-ìre a tha e ri choileanadh a rèir fo-earrainn \(1A\) den earrainn sin,](#)

tha “foghlam tron Ghàidhlig” a’ ciallachadh teagaisg agus ionnsachaidh tron Ghàidhlig,

tha “foghlam bun-sgoile tron Ghàidhlig” a’ ciallachadh foghlaim bun-sgoile anns a bheil teagasg agus ionnsachadh tron Ghàidhlig,

[tha “TICCG” a’ ciallachadh tràth-ionnsachaidh agus cùram-chloinne tron Ghàidhlig,](#)

tha “FBG” a’ ciallachadh foghlaim bun-sgoile tron Ghàidhlig,

~~tha “sgìre mheasaidh FBG” ri mhìneachadh a rèir earrann 8, tha “ciad mheasadh” ri mhìneachadh a rèir earrann 9,~~

tha “foghlam bun-sgoile” ri mhìneachadh a rèir earrainn 135(2) de dh’Achd 1980 ach chan eil e a’ gabhail a-steach—

(a) tràth-ionnsachadh agus cùram-chloinne air a bheil e na dhleastanas do dh’ùghdarras foghlaim a chur air dòigh fo earrainn 47(1) de dh’Achd na Cloinne is nan Daoine Òga (Alba) 2014, agus

(b) foghlam sgoile sam bith a tha ùghdarras foghlaim air a chomasachadh a chur air dòigh fo earrainn 1(1C) de dh’Achd 1980,

tha “bun-sgoil” ri a mìneachadh a rèir earrainn 135(2) de dh’Achd 1980 ach chan eil i a’ toirt a-steach sgoil-àraich no clas sgoile-àraich (a rèir ciall earrainn 135(1) den Achd sin),

tha “sgìre-mheasaidh bhuntainneach” ri a mìneachadh a rèir earrainn 8,

tha “pàiste air a shònrachadh” ri mhìneachadh a rèir earrainn 7(2),

tha “bliadhna sgoile” ri a mìneachadh a rèir earrainn 7(4).